

POSTANOWIENIE

30 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 30 maja 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa A.K.
przeciwko Prezydentowi Miasta Ostrowa Wielkopolskiego
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej A.K.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 29 kwietnia 2021 r., I ACz 567/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego;**
- 3) przyznaje adw. P.S. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Łodzi kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 29 kwietnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił zażalenie powódki na postanowienie Sądu Okręgowego w Kaliszu z 27 lutego 2020 r. odrzucające jej pozew, w którym domagała się zasądzenia na swoją rzecz od Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego oznaczonej kwoty.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Apelacyjnego wniosła powódka, zaskarżając je w zakresie oddalającym zażalenie (pkt 1). Zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 70 § 1 i art. 67 § 1 w związku z art. 199 § 1 pkt 3, z art. 391 § 1 i z art. 397 § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że w sprawie zaszedł nieusuwalny - w trybie art. 70 § 1 k.p.c. - brak zdolności sądowej po stronie pozwanego, art. 5 w związku z art. 199 § 2 i art. 67 § 2 k.p.c. w związku z art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji RP - przez pominięcie niepouczenia przez Sąd pierwszej instancji powódki występującej w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika o statusie Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego oraz nieuwzględnieniu okoliczności, iż powódka nie kwestionowała po złożeniu przez pozwanego odpowiedzi na pozew i oznaczeniu tam strony pozwanej, że stroną pozwaną jest Skarb Państwa, art. 160 k.p.a. w związku z art. 391 § 1 i art. 397 § 2 k.p.c. – przez zbadanie prawidłowości oznaczenia strony pozwanej jedynie w świetle literalnego brzmienia pozwu z pominięciem art. 160 k.p.a. oraz okoliczności wynikłych w toku postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe, oraz art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1, z art. 397 § 2, z art. 70 § 1, z art. 67 § 1 i z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. - przez niewyjaśnienie w treści uzasadnienia zaskarżonego postanowienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia oraz odniesienia się do zarzutów powódki zawartych w zażaleniu, co uniemożliwia kontrolę kasacyjną zaskarżonego orzeczenia. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powódka wskazała przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jej zdaniem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona „w zakresie zarzutów opisanych w pkt. IIA skargi kasacyjnej” „w szczególności” w odniesieniu do niepouczenia powódki występującej w sprawie bez profesjonalnego pełnomocnika o statusie podmiotu wskazanego przez nią w pozwie oraz o konsekwencjach jego niewłaściwego oznaczenia, nieustalenia przez Sądy obu instancji podstawy prawnej dochodzonego przez powódkę roszczenia, co w sposób oczywisty przełożyło się na nieprawidłową ocenę podmiotu, który winien zostać pozwany w sprawie, niezasadnego przyjęcia, iż z okoliczności sprawy nie można było przyjąć, iż zamiarem powódki było w istocie pozwanie Skarbu Państwa, niewezwania powódki do sprecyzowania oznaczenia strony pozwanej w sprawie lub niewezwanie do

udziału w sprawie właściwego podmiotu, mimo iż zachodziły ku temu podstawy, zwłaszcza w kontekście art. 5 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r.,

III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżąca nie wykazała, by zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowościami.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera pogłębionego wyводу, który z odwołaniem do naruszenia oznaczonych przepisów i ukształtowanego na ich podstawie orzecznictwa potwierdzałby jej oczywistą zasadność. Sprowadza się w istocie do jednozdaniowych parafraz i odesłania do zarzutów opisanych w podstawach kasacyjnych, mimo że zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, Nr 10, poz. 156; z 5 czerwca 2001 r., IV CZ 45/01, OSNC 2001, Nr 10, poz. 157; z 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, niepubl., z 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, niepubl.; z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, niepubl.).

O oczywistej wadliwości stanowiska Sądu Apelacyjnego nie można mówić także z tego względu, że jego stanowisko znajduje podstawę w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2009 r., II CSK 681/08 (niepubl.), w którym za błędny uznano pogląd, iż brak zdolności sądowej Prezydenta Miasta, będącego organem wykonawczym miasta na prawach powiatu (gminy), podlegał usunięciu. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że uzupełnienie w zakresie zdolności sądowej na podstawie art. 199 § 2 w związku z art. 70 k.p.c. dotyczy tylko braków usuwalnych. Tymczasem w doktrynie i judykaturze przyjmuje się zgodnie, że brak zdolności sądowej nie może być uzupełniony na podstawie art. 70 k.p.c. przez wstąpienie do udziału w sprawie podmiotu posiadającego tę zdolność w miejsce podmiotu

nieposiadającego zdolności sądowej. Ponieważ brak zdolności sądowej odnosi się do podmiotu będącego stroną procesową, to konieczną przesłanką uzupełnienia tego braku jest zachowanie tożsamości stron, a więc takiego stanu rzeczy, w którym zarówno przed uzupełnieniem, jak i po uzupełnieniu braku zdolności sądowej stroną pozostaje ta sama jednostka. W okolicznościach konkretnej sprawy Sądu Najwyższy wskazał, że ten warunek nie zostałby spełniony, ponieważ w miejsce pozwanego Prezydenta Miasta musiałby wstąpić Skarb Państwa. Tymczasem przepis art. 70 k.p.c. wyklucza wyeliminowanie jednostki pierwotnie wskazanej jako strona i wprowadzenie w jej miejsce do procesu zupełnie innego podmiotu, posiadającego zdolność sądową. Wprawdzie w orzecznictwie Sądu Najwyższego napotkać można także stanowiska bardziej elastyczne (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 400/08, niepubl., z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 45/09, OSNC-ZD 2009, z. D, poz. 113, z dnia 16 stycznia 2014 r., IV CSK 214/13, niepubl. i tam przywoływane orzecznictwo oraz z dnia 29 maja 2014 r., V CSK 403/13, OSNC-ZD 2015, z. C, poz. 43), jednakże mimo to stanowiska Sądu Apelacyjnego nie można uznać za oczywiście nieprawidłowe.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie może też świadczyć zarzucane naruszenie art. 5 k.p.c., skoro zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (dotyczącym także naruszenia art. 212 § 2 k.p.c.) udzielenie pouczenia zależy od oceny i uznania sądu uwiarygodnionego konkretną sytuacją procesową i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2018 r., II CSK 641/17, niepubl. i z dnia 18 lutego 2020 r., II CSK 428/19, niepubl.).

Podobnie wyjątkowo może być uwzględniony zarzut naruszenia art. 387 § 2¹ k.p.c. czy art. 327¹ § 1 (dawniej art. 328 § 2) w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Trzeba też zwrócić uwagę, że o ile skarżąca ma rację, iż *in casu* ewentualną podstawą odpowiedzialności za wadliwą decyzję mógł być art. 160 k.p.c. (a nie art. 417 i n. k.c.), o tyle jej wywód odwołujący się do odpowiedzialności Skarbu Państwa za decyzje wydane przed dniem 27 maja 1990 r. jest całkowicie nieadekwatny do okoliczności, skoro dochodziła odszkodowania za szkodę poniesioną w związku z wydaniem przez Prezydenta Miasta Ostrowa Wielkopolskiego decyzji o warunkach zabudowy z [...] 1998 r., która wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu [...] została uznana za wydaną z rażącym naruszeniem prawa. W myśl zaś art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 89, poz. 415 ze zm.) ustalanie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu należało, z wyjątkiem morskich wód wewnętrznych oraz morza terytorialnego, do zadań własnych gminy.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.